

Kiina astumassa uudelle aikakaudelle?

Kiinan kommunistisen puolueen (KKP) keskuskomitea julkaisi marraskuun alun vuosikokouksessaan virallisen tulkinnan puolueen lähihistoriasta. Muodollisesti tälle antoi tilaisuuden meneillään oleva puolueen 100-vuotisjuhlavuosi, mutta taustalla on paljon syvempiä tekijöitä kuin vain juhlatunnelma. Päätös ei itseasiassa juurikaan käsitellyt aikaisempaa historiaa, vaan keskittyi viimeisimpään vuosikymmeneen. Siten päätöksen voi lukea pääsihteerin Xi Jinpingin valtakauden ylistäväksi tilinpäätökseksi. Puolueen aikaisempien historiaansa koskeneiden virallisten päätösten merkitys kertoo myös tämänkertaisen päätöksen merkityksestä. Vuonna 1945 puhemies Mao Zedong linjasi oikean tulkinnan tuohon hetkeen asti ulottuneesta puolueen historiasta. Hän itse oli noussut puolueen johtoon vuonna 1943 pitkän valtakamppailun jälkeen. Vuoden 1945 päätöksellä Mao seurasi Stalinin antamaa esimerkkiä vuoden 1938 Neuvostoliiton kommunistisen puolueen historiasta ja kirjoitutti päätöksellä KKP:n lähihistorian siten, että se tuki hänen valta-asemaansa ja tuomitsi hänen poliittiset vihollisensa ”linjavirheistä”. Päätös lujitti Maon aseman KKP:n johdossa seuraavaksi 31 vuodeksi.

Seuraavaan virallisen päätöksen historiastaan KKP tekikin vasta Maon kuoleman jälkeen vuonna 1981. Lyhyen valtataistelun jälkeen Deng Xiaoping oli tuolloin noussut johtavaan asemaan puolueessa ja vuoden 1981 päätös olikin Maon kauden tilinpäätös, joka kirjoitettiin tavalla, joka tuki Dengin aloittamaa talouden uudistuspolitiikkaa, mutta samalla esti liian kärkevän Maon kohdistuvan kritiikin. Tällainen kritiikki olisi nopeasti kohdistunut koko puolueeseen, olihan se vienyt Kiinan kansan toistuviin katastrofeihin Maon johdolla. Vuoden 1981 päätös oli siten tärkeä dokumentti Dengin valta-aseman ja hänen ajamiensa talousuudistusten oikeuttamisessa.

Vuonna 2021 tuli kuluneeksi 40 vuotta viimeisimmästä puoluehistoriaa koskevasta päätöksestä. Kiinan talous on tänä aikana läpikäynyt suuren murroksen ja maa on noussut suurvaltaloukkaan. Kuten uusin päätös toteaa, kehitys on osoittanut uudistuspolitiikan oikeellisuuden. Päätös kuitenkin ilmoitti uuden aikakauden alkaneen. Kiina on nyt siirtynyt uuden sosialismin aikakauteen kiinalaisin erityispiirtein pääsihteerin Xi Jinpingin johdolla. Tärkein piirre uudessa aikakaudessa onkin se, että kyseessä on Xi Jinpingin aikakausi. Xin asema sementoidaan päätöksessä monin tavoin. Uudella aikaudella puoluetta johtaa Xin ajattelu ja hänen johtajuutensa puolueen ”ytimenä” todetaan välttämättömäksi. Kaikki tämä viittaa siihen, että kun puolue järjestää 20. puoluekokouksensa ensi vuoden syksyllä, Xi tulee jollain tavalla jatkamaan puolueen johtajana.

Päätöksen myötä kiinalainen sosialismi on selvästi saamassa toisenlaisen ja monen mielestä konkreettisemmän sisällön kuin sillä oli uudistuskaudella, jolloin se tuli merkitsemään lähinnä talouskasvua ja suuria valtionyrityksiä. Historiapäätökseksi uusin päätös käsitteleekin paljon tulevaa. Päätös linjaa muun muassa, että vaikka markkinoita ei hylätä, tulevalle uudelle kaudella valtion rooli tulee korostumaan entisestään taloudessa ja yhteiskunnassa, tuloeroja tullaan kaventamaan ja yksityinen sektori otetaan valtion tiukempaan ohjaukseen. Avoin ulkomaankauppa tulee jatkumaan, mutta sekin enemmän valtion ohjaamana. Kun Kiina vuonna 2050 on saavuttanut kehitystavoitteensa, on se ”mahtava ja moderni sosialistinen maa”, ”yksi globaaleista johtajista” ja saavuttanut kansalaisten ”yhteisen vaurauden”.

Meidän kannaltamme historiapäätös kertoo siitä, miten kommunistinen puolue pyrkii lähitulevaisuudessa kehittämään jättiläisvaltiotaan. Ideologian merkitys päätöksenteossa tulee korostumaan ja sen mukaisesti valtion rooli tulee korostumaan taloudessa. Myös ulkomaalaisten yritysten toimintaan Kiinassa tulee kohdistumaan laajempaa poliittista harkintaa ja rajoituksia. Yritykset, jotka pysyvät jotenkin liittämään tarinansa uuden sosialismin narratiiviin voivat saada kilpailuetua. Joka tapauksessa yksityiseen sektoriin tulee kohdistumaan yhä enemmän säätelyä. Esimerkkejä tästä on jo paljon rakennussektorista kiinalaisiin IT-jätteihin, jotka kaikki ovat kokeneet huomattavan kurinpalautuksen kuluvan vuoden aikana. Ulkopolitiikassa Kiina jatkaa nousuaan. Se tarjoaa apuaan ja omaa kehitysmalliansa kehittyville maille, joiden tukea se hakee länttä vastaan. Lännelle tämä ideologisemman ja itsevarmemman Kiinan nousu heittää siten selvän haasteen.

Lauri Paltemaa

Professori

Itä-Aasian tutkimus- ja koulutuskeskus

Turun yliopisto